

INTEGRATSIYALASHGAN DARSLARNI TASHKIL ETISHNING SAMARADORLIGI

Qurbonmurodova Durdona Jumayor qizi

*Shahrisabz davlat pedagogika instituti Pedagogika fakulteti Boshlang‘ich ta‘lim
yo‘nalishi 4- kurs talabasi*

Annotatsiya . Ushbu maqolada integratsiyalashgan darslarning mazmuni, ularni tashkil etish shakllari va ta‘lim jarayonidagi samaradorligi ilmiy-nazariy jihatdan tahlil etilgan. Integratsiyalashgan ta‘lim o‘quvchilarda fanlararo bog‘liqlikni tushunish, funksional savodxonlikni rivojlantirish va amaliy ko‘nikmalarni shakllantirishda muhim vosita sifatida talqin qilinadi.

Annotation. This article explores the effectiveness of integrated lessons in general education. It analyzes the theoretical foundations of interdisciplinary teaching, the types of integration used in the educational process, and the pedagogical outcomes achieved through such approaches. Special attention is paid to enhancing students' functional literacy and developing their analytical and critical thinking skills through integrated curricula.

Kalit so‘zlar: integratsiya, fanlararo bog‘liqlik, kompetensiya, interfaol metod, samaradorlik

Annotation. This article explores the effectiveness of integrated lessons in general education. It analyzes the theoretical foundations of interdisciplinary teaching, the types of integration used in the educational process, and the pedagogical outcomes achieved through such approaches. Special attention is paid to enhancing students' functional literacy and developing their analytical and critical thinking skills through integrated curricula.

Keywords: integration, interdisciplinary teaching, competence, active learning methods, educational efficiency

Kirish

Zamonaviy ta‘lim tizimi o‘quvchilarni nafaqat bilimli, balki har tomonlama fikrlovchi, muammolarni hal eta oladigan, hayotiy vaziyatlarda to‘g‘ri qaror qabul qila oladigan shaxs sifatida shakllantirishni maqsad qiladi. Bu borada fanlararo integratsiya, ya‘ni integratsiyalashgan darslar orqali ta‘lim jarayonining samaradorligini oshirish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev

ta’kidlaganidek: “Zamonaviy bilim va kasb-hunar egallagan, keng dunyoqarashga ega bo’lgan, tanqidiy fikrlay oladigan, tashabbuskor va vatanparvar yoshlar – bizning eng katta boyligimiz va kelajagimizning kafolatidir” (Mirziyoyev Sh.M., 2022).

Mazkur g’oya zamirida ta’limning sifati va mazmunini chuqurlashtirish, fanlararo aloqadorlikni mustahkamlash, dars jarayonlarini hayotiy masalalarga yaqinlashtirish kabi masalalar muhim o’rin tutadi. Integratsiyalashgan ta’lim nafaqat bilimlararo uzviylikni ta’minlaydi, balki o’quvchilarning funksional savodxonligini rivojlantirishda ham muhim vosita hisoblanadi.

Integratsiyalashgan darslar o’quvchilarning bilim, ko’nikma va kompetensiyalarini rivojlantirishda yangi bosqich hisoblanadi. Bu yondashuv J. Dyui, L.S. Vygotskiy singari mashhur pedagoglar tomonidan ilgari surilgan tajribaviy va sotsiokognitiv nazariyalar asosida shakllangan. Integratsiyalashgan ta’lim orqali o’quvchi o’zaro bog’liq fanlar asosida bilimni hayotiy faoliyatga tatbiq etishni o’rganadi. Shuningdek, zamonaviy xalqaro ta’lim konsepsiyalarida (masalan, OECD Future of Education 2030) ham o’quv jarayonini integratsiyalashgan tarzda tashkil etish global raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash mezonlaridan biri sifatida belgilanmoqda.

Integratsiyalashgan ta’lim quyidagi turlarga bo’linadi:

Gorizontal integratsiya: bir vaqtning o’zida o’rganilayotgan fanlar (masalan, biologiya va kimyo) o’rtasida uyg’unlik.

Vertikal integratsiya: o’quvchi ilgari olgan bilimlarini yangi bosqichda chuqurlashtirish.

Tematik integratsiya: muayyan mavzular asosida fanlararo bog’liqlikni ta’minlash (masalan, "Energiya" mavzusi fizika, geografiya va biologiyada).

Bunday darslarda bilimlar izchilligi, mantiqiy aloqadorlik va umumiy tushunchalarning mustahkamlanishi ta’minlanadi.

Integratsiyalashgan darslarning samaradorligi quyidagi ko’rsatkichlar orqali aniqlanadi:

O’quvchilarning mantiqiy fikrlash darajasi ortadi;

Fanlararo bog’liqlikni tushunish qobiliyati shakllanadi;

Amaliy topshiriqlarda faol qatnashish kuzatiladi;

Mustaqil o’rganish va jamoaviy ishlash malakasi rivojlanadi.

Toshkent viloyatidagi 8 ta umumta’lim maktabida olib borilgan eksperimental sinov darslari natijasida integratsiyalashgan yondashuv asosida ta’lim olgan o’quvchilar bilimlarining o’zlashtirish darajasi 18–22% ga oshgani kuzatilgan (Jo’rayev A., 2023).

Interfaol metodlar va texnologiyalar

Bunday darslarda “Aqliy hujum”, “Venn diagrammasi”, “Sinkveyn”, “Insert” kabi metodlar qo’llaniladi. Ushbu metodlar:

Mavzuni chuqur anglash;

Turli fikrlarni solishtirish;

Guruhli ishlash orqali ijtimoiy ko‘nikmalarni shakllantirish imkonini beradi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar (interaktiv taqdimotlar, video darslar, online platformalar) orqali integratsiya

jarayoni samarali amalga oshirilmoqda.

Integratsiyalashgan darslar bugungi ta’limda muhim innovatsion yondashuv bo‘lib, ular o‘quvchilarning nazariy bilimlarini mustahkamlash, hayotiy faoliyat bilan bog‘lash va funksional savodxonligini oshirishda katta ahamiyat kasb etadi. Ularning joriy etilishi o‘qituvchilarning yangi pedagogik kompetensiyalarini talab qiladi. Shunday ekan, ushbu yondashuvni keng joriy etish orqali ta’lim tizimini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar :

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston – maktab ostonasidan boshlanadi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2022.
2. Dewey J. Experience and Education. – New York: Macmillan, 1938.
3. Vygotsky L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. – Harvard University Press, 1978.
4. Халмуродов А. Фанлараро интеграциянинг назарий асослари. – Т.: Таълим, 2020.
5. Жўраев А., Абдуллаева М. Интеграциялашган дарсларни ташкил этиш усуллари. // Педагогик таҳлил журнали, 2023, №2.
6. Маҳмудов Н. Интерактив методлар орқали фанлараро боғлиқликни таъминлаш. – Тошкент, 2021.
7. OECD. Future of Education and Skills 2030: Conceptual Learning Framework. – Paris: OECD Publishing, 2020.
8. Rahmonova D. Kompetensiyaviy yondashuv asosida integratsiyalashgan darslar. // O‘zDJTU Ilmiy axborotlari, 2022, №4.
9. UNESCO. Interdisciplinary teaching and learning in the 21st century. – Paris: UNESCO, 2021.
10. Bekmurodova G. Integratsiyalashgan darslar va ularning samaradorligi. // Ta’lim va Innovatsiya, 2023, №1.